

Chế độ pháp lý về quản trị công ty cổ phần theo luật doanh nghiệp

Trần Lương Đức

Khoa Luật

Luận văn ThS ngành: Luật Kinh tế; Mã số: 60 38 05

Người hướng dẫn: PGS.TS. Nguyễn Như Phát

Năm bảo vệ: 2007

Abstract: Trình bày những lý luận cơ bản về quản trị công ty cổ phần: khái niệm, đặc điểm, nền tảng pháp lý, mô hình quản trị công ty cổ phần trên thế giới. Đi sâu nghiên cứu chế độ pháp lý về quản trị công ty cổ phần theo Luật doanh nghiệp trong đó chỉ ra những tồn tại và bất cập về các quy định quản trị công ty cổ phần trong Luật doanh nghiệp 1999, đồng thời phân tích các điểm mới trong chế định quản trị công ty cổ phần trong Luật doanh nghiệp 2005. Đưa ra một số kiến nghị về phương hướng và giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật Việt Nam về cơ cấu tổ chức, về cơ chế quản trị công ty cổ phần ở nước ta.

Keywords: Công ty cổ phần; Luật doanh nghiệp; Luật kinh tế; Quản trị công ty

Content

1. Tính cấp thiết của đề tài:

Quản trị công ty là vấn đề thiết yếu để đảm bảo cho sự tồn tại và phát triển của công ty. Sự thành bại của một công ty luôn lệ thuộc vào cách thức tổ chức, và quản lý nội bộ của công ty. Một bộ máy công ty đơn giản, gọn nhẹ, linh hoạt với sự phân công rành mạch chức năng nhiệm vụ, quyền hạn đồng thời phối hợp ăn khớp, đồng bộ hoạt động của các bộ phận khác, thiết lập được cơ chế giám sát và giảm thiểu mâu thuẫn trong nội bộ là một trong những đảm bảo quan trọng cho hiệu quả kinh doanh của công ty.

Công ty cổ phần là một trong những loại hình công ty có lịch sử hình thành và phát triển khá lâu đời trên thế giới, nhưng ở Việt Nam do những điều kiện hoàn cảnh kinh tế xã hội nhất định nên loại hình này gần đây mới được một số nhà đầu tư quan tâm. Chính vì vậy, sự hiểu biết về vấn đề quản trị công ty còn rất nhiều hạn chế về mặt lý luận và thực tiễn. Với sự ra đời của

Luật Doanh nghiệp năm 1999 và sau đó là Luật doanh nghiệp 2005 các vấn đề có liên quan đến quản trị công ty đã được hoàn thiện một bước. Tuy nhiên việc hiểu và vận dụng đúng các quy định của pháp luật về công ty cổ phần ở Việt Nam là một vấn đề không đơn giản. Trong pháp luật về công ty cổ phần, các quy định của pháp luật có liên quan đến quản trị công ty cổ phần, xung đột quyền lợi và giải quyết mâu thuẫn giữa bộ phận hợp thành công ty là một trong những chế định quan trọng, nó chi phối quá trình hình thành, phát triển hay chấm dứt sự hoạt động của công ty. Việc nghiên cứu Đề tài “ ***Chế độ pháp lý về quản trị công ty cổ phần theo Luật doanh nghiệp***” sẽ đem lại ý nghĩa sau:

- Tạo điều kiện thúc đẩy và nâng cao hiệu quả chung của toàn công ty thông qua việc tạo ra và duy trì các đòn bẩy khuyến khích người trong nội bộ công ty tối đa hoá lợi tức, tài sản và tăng trưởng năng suất lao động

- Hạn chế người trong nội bộ công ty lạm dụng quyền lực đối với các nguồn lực của công ty dưới các hình thức như tham ô, bòn rút nguồn lực của công ty nhằm sử dụng riêng cho các lợi ích cá nhân hoặc làm thất thoát đáng kể những nguồn lực do công ty kiểm soát

- Cung cấp các công cụ giám sát các hành vi của người quản lý đảm bảo trách nhiệm của họ và tạo sự bảo hộ với chi phí hợp lý đối với lợi ích của các nhà đầu tư và của xã hội trước những người quản lý công ty.

2. Tình hình nghiên cứu của đề tài

Từ trước tới nay đã có nhiều công trình nghiên cứu về công ty cổ phần ở những góc độ khác nhau. Ở Việt nam đã có nhiều công trình nghiên cứu, báo cáo khoa học về công ty cổ phần như “ Công ty cổ phần và thị trường chứng khoán” của TS Ngô Văn Quế; “ Công ty cổ phần và chuyển doanh nghiệp nhà nước thành công ty cổ phần” của TS Đoàn văn Hạnh; “ Luật doanh nghiệp – Vốn và quản lý trong công ty cổ phần” LS Nguyễn Ngọc Bích... Những công trình này đã có những đóng góp to lớn về mặt khoa học, tuy nhiên đề tài đó chỉ tập trung vào phân tích các vấn đề có tính nguyên tắc về công ty cổ phần như thủ tục thành lập, cơ cấu tổ chức quản lý, quyền và nghĩa vụ của cổ đông. Theo đó vấn đề quản trị nội bộ công ty cổ phần đã được đề cập ở mức độ ít nhiều nhưng chỉ dừng lại ở mức độ khái quát. Chính vì vậy luận văn sẽ đi sâu nghiên cứu phân tích các vấn đề có liên quan đến việc quản trị nội bộ trong công ty cổ phần theo quy định của Luật Doanh nghiệp hiện nay, làm rõ mối quan hệ và sự tác động ảnh hưởng lẫn nhau của các bộ phận cấu thành công ty trong đó đề cập đến việc: Quyền và nghĩa vụ cổ đông; đối xử

công bằng với cổ đông; minh bạch hoá thông tin trong công ty; Hội đồng quản trị; quản lý điều hành và cơ chế giám sát trong công ty.

3. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở quan điểm, đường lối của Đảng và nhà nước về xây dựng và phát triển nền kinh tế thị trường theo định hướng XHCN, kết hợp với thực tiễn xây dựng và áp dụng pháp luật về công ty cổ phần ở Việt Nam, mục đích nghiên cứu của đề tài nhằm phân tích và luận giải cơ sở lý luận và thực tiễn về quản trị nội bộ trong công ty cổ phần mà cụ thể đó là việc phân chia quyền lực giữa các bộ phận trong công ty cổ phần ở nước ta. Đồng thời trên cơ sở so sánh, tham khảo cơ chế quản trị nội bộ trong mô hình của một số mô hình công ty cổ phần trên thế giới để đánh giá, đưa ra những vấn đề đã làm được và những tồn tại, cần thay đổi trong cách thức quản trị nội bộ của công ty cổ phần ở nước ta.

4. Phạm vi nghiên cứu

Với mục đích nêu trên đề tài tập trung nghiên cứu các vấn đề có liên quan đến quản trị công ty cổ phần theo quy định của Luật Doanh nghiệp năm 1999 và Luật doanh nghiệp năm 2005, về phân chia quyền lực trong công ty giữa Đại hội đồng cổ đông, Hội đồng quản trị, Tổng giám đốc, Ban kiểm soát, cơ chế xác lập và đảm bảo thực hiện quyền của cổ đông. Đồng thời đề tài cũng đi sâu vào phân tích mối quan hệ qua lại giữa các cơ quan trong việc thực thi quyền hạn của mình, cơ chế giám sát giữa các cơ quan này trong việc quản lý và điều hành công ty.

5. Phương pháp nghiên cứu.

Luận văn được thực hiện trên cơ sở lý luận là các nguyên tắc và phương pháp luận của chủ nghĩa Mác-Lênin, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam và nhà nước ta về hội nhập kinh tế, về tiếp thu có chọn lọc tinh hoa của các nước phù hợp với tình hình thực tế của Việt Nam.

Luận văn sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp, phương pháp thống kê, phương pháp so sánh, đối chiếu các quy phạm thực định về quản trị công ty cổ phần trong Luật doanh nghiệp với pháp luật liên quan của các nước để lý giải cho các vấn đề nêu trong luận văn và đề xuất các giải pháp hoàn thiện.

6. Những đóng góp khoa học của đề tài.

Kể từ khi có hiệu lực, Luật doanh nghiệp 1999 được đánh giá là bước đột phá trong cải cách kinh tế nói chung và cải thiện môi trường kinh doanh nói chung ở Việt Nam. Tuy nhiên sau một thời gian thực hiện, các chế định có liên quan đến cơ chế quản trị công ty cổ phần đã bộc lộ nhiều bất cập. Quyền hạn và nghĩa vụ của các cơ quan trong công ty chưa được quy định một cách cụ thể, thiếu cơ chế kiểm tra giám sát trong quá trình quản lý điều hành doanh nghiệp, chưa bảo vệ quyền lợi của cổ đông, chưa giải quyết một cách thấu đáo triệt để mối quan hệ quan lại giữa các bộ phận của công ty trong quản trị nội bộ, cũng chưa giải quyết triệt để xung đột lợi ích, quyền hạn giữa những cơ quan này. Chính vì vậy nội dung của đề tài sẽ đưa ra những vấn đề mới sau:

- Nghiên cứu một các có hệ thống và luận giải trên cơ sở lý luận và thực tiễn các quy định của Luật doanh nghiệp về việc phân chia quyền lực trong công ty cổ phần, các vấn đề có liên quan đến quản trị công ty cổ phần.

- Chỉ ra những tồn tại, những bất cập các quy định quản trị công ty cổ phần trong Luật doanh nghiệp 1999, đồng thời phân tích các điểm mới trong chế định quản trị công ty cổ phần trong Luật doanh nghiệp 2005.

- Đưa ra một số kiến nghị về phương hướng và giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật Việt Nam về cơ cấu tổ chức, về cơ chế quản trị công ty cổ phần ở nước ta.

7. Kết cấu của đề tài

Đề tài được xây dựng phù hợp với mục đích, nhiệm vụ và phạm vi nghiên cứu được bố cục như sau:

Luận văn gồm có ba phần: Mở đầu, phần nội dung chính và kết luận.

Phần nội dung chính chia làm ba chương

- Chương 1: Những vấn đề lý luận cơ bản về quản trị công ty cổ phần
- Chương 2: Chế độ pháp lý về quản trị công ty cổ phần theo Luật doanh nghiệp.

Chương 3: Một số kiến nghị hoàn thiện chế định quản trị công ty cổ phần ở Việt Nam

References

1. Hiến pháp nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam 1992
2. Luật doanh nghiệp năm 1999
3. Luật Doanh nghiệp năm 2005
4. Nghị định số 125/2004/NĐ-CP ngày 19/05/2004 của Chính phủ về sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 03/2000/NĐ-CP ngày 03/02/2000 hướng dẫn thi hành một số điều của Luật doanh nghiệp.
5. Nghị định số 144/2003/NĐ-CP ngày 28/11/2003 của Chính phủ về chứng khoán và thị trường chứng khoán.
6. Nghị định số 03/2000/NĐ-CP ngày 03/02/2000 của Chính phủ hướng dẫn thi hành một số điều của Luật doanh nghiệp
7. Vũ Thành TỰ Anh (2005), Cổ phần hoá ở Việt Nam-Khúc dạo đầu của cuộc trường trình, *Tạp chí Tia sáng* (5,6).
8. Nguyễn Hồng Anh (2006), Phần vốn góp trong công ty có tư cách pháp nhân – cách tiếp cận từ góc độ tài sản, *Tạp chí nghiên cứu lập pháp* (2).
9. Châu Quốc An (2006), *Chế độ pháp lý về quản trị công ty theo Luật doanh nghiệp*, Luận văn thạc sĩ luật học, Trường ĐH Luật TP Hồ Chí Minh.
10. Th.s Phạm Bình An (2004), *Đồng bộ hoá khung pháp luật đối với các loại hình doanh nghiệp*; Đề tài nghiên cứu cấp thành phố, Thành phố Hồ Chí Minh.
11. TS Đinh Văn Ân (2003), Phát triển các loại hình doanh nghiệp trong nền kinh tế nhiều thành phần, *Tham luận tại Hội thảo “Phát triển kinh tế nhiều thành phần ở Việt Nam hiện nay, thực trạng và giải pháp”*.
12. TS Đinh Văn Ân (2004), Quản trị doanh nghiệp –quan trọng nhưng lại là khâu yếu. <http://www.mof.gov.vn> ngày 13/12/200.
13. Nguyễn Ngọc Bích (2004), *Luật doanh nghiệp, vốn và quản lý trong công ty cổ phần*, NXB Trẻ, Thành phố Hồ Chí Minh.
14. Nguyễn Ngọc Bích, Công ty gia đình hay thân hữu?, <http://www.vneconomy.com> ngày 16/07/2005.

15. Daniel Blume & Charles Oman (2005), Quản trị doanh nghiệp – Thách thức cho sự phát triển, *Tạp chí điện tử của Bộ ngoại giao Hoa Kỳ* (2).
16. Daniel Blume (2004), *Những kinh nghiệm về nguyên tắc quản trị doanh nghiệp của OECD*, Hội nghị bàn tròn Châu Á về quản trị doanh nghiệp-Lý do quản trị doanh nghiệp được quan tâm tại Việt Nam, Hà Nội.
17. Daniel Blume; *Tầm quan trọng của thực hành quản trị doanh nghiệp tốt đối với các doanh nghiệp quốc doanh*; Hội nghị bàn tròn Châu Á về quản trị doanh nghiệp-Lý do quản trị doanh nghiệp được quan tâm tại Việt Nam; Hà Nội-2004.
18. Vũ Bằng, Cổ phần hoá và cơ cấu quyền sở hữu, <http://www.moi.gov.vn> ngày 20/6/2006
19. Trương Lê Quốc Công (2004), “Quản trị công ty cổ phần của các công ty cổ phần ở Việt Nam”, *Tạp chí chứng khoán số tháng (11)*
20. Th.S Ngô Huy Cương (2003), “Công ty: từ bản chất đến các loại hình”, *Tạp chí Kinh tế – Luật (1)*, Hà Nội.
21. Th.S Ngô Huy Cương (2003), “ Nội dung của hợp đồng thành lập công ty”, *Tạp chí Kinh tế – Luật (3)*, Hà Nội.
22. TS Nguyễn Đình Cung (2005), “Công khai hóa trong quản trị doanh nghiệp nhà nước”, <http://www.vneconomy.com> ngày 19/12/2005
23. Nguyễn Đình Cung (2005), “Một số giải pháp cơ bản quản trị công ty cổ phần”, *Tạp chí chứng khoán số tháng (12)*.
24. Nguyễn Đình Cung (2005), “Luật doanh nghiệp thống nhất và vấn đề chuyển đổi công ty nhà nước”, *Tạp chí chứng khoán số tháng (1, 2)*.
25. Nguyễn Văn Cẩm (2005), “Những kế thừa và phát huy trong Luật doanh nghiệp”, *Thời báo kinh tế Sài Gòn tháng 8/2005*.
26. Nguyễn Ngọc Cảnh (2005), “Một số ý kiến về quản trị công ty-vai trò, nhận thức, thực trạng và kiến nghị”, *Tạp chí chứng khoán số tháng (9)*.
27. Th.S Phạm Phan Dũng (2004); *Đổi mới phương thức quản lý phần vốn nhà nước đầu tư tại các doanh nghiệp*; Hội nghị bàn tròn Châu Á về quản trị doanh nghiệp-Lý do quản trị doanh nghiệp được quan tâm tại Việt Nam; Hà Nội.

28. Quang Duy, *Công ty cổ phần hy sinh lợi ích cho Hải xâm*; <http://www.vnn.vn> ngày 5/10/2005
29. Đỗ Xuân Đăng (2003), *Cơ cấu tổ chức và hoạt động của công ty cổ phần theo Luật doanh nghiệp*, Luận văn thạc sĩ luật học, Trường ĐH Luật Hà Nội.
30. Minh Đức, *Luật cho quản trị doanh nghiệp vẫn chưa ổn*; <http://www.vneconomy.com>, ngày 06/12/2004
31. Minh Đức; *Luật doanh nghiệp chưa thấm vào doanh nghiệp cổ phần hoá*; <http://www.vneconomy.com> ngày 18/11/2004
32. F.H Easterbook & D.R.Fischel (2005), *Cáo bạch bắt buộc và việc bảo vệ các nhà đầu tư*, Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.
33. Giáo sư Ronald Gilson, *Quản trị doanh nghiệp cơ cấu vốn chủ sở hữu và chi phí vốn: các chiến lược cải cách ngày càng tăng*, Hội nghị bàn tròn Châu Á về quản trị doanh nghiệp-Lý do quản trị doanh nghiệp được quan tâm tại Việt Nam; Hà Nội-2004.
34. Vũ Việt Hà (2003), *Những vấn đề pháp lý về quản lý và điều hành hoạt động của công ty cổ phần*, Luận văn thạc sĩ luật học; Trường ĐH Luật Hà Nội.
35. Nguyễn Hoàng Hải; *Phương thức bầu dồn phiếu-cơ hội cho các nhà đầu tư nhỏ*; <http://www.vir.com> , ngày 12/06/2006.
36. Tan Cheng Han (2005), *Trách nhiệm hữu hạn và tư cách pháp nhân của công ty*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.
37. Tan Cheng Han (2005), *Quản trị công ty, chi phí uỷ quyền và các doanh nghiệp nhà nước*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright.
38. Tan Cheng Han (2005), *Doanh nghiệp Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.
39. Tan Cheng Han (2005), *Quản trị công ty sau sự kiện Enron*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.
40. Henry Hansmann & Reinier Kraakman (2005); *Luật công ty là gì?*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.

41. Nghiêm Quý Hào (2005), “Động lực mới cho doanh nghiệp cổ phần hoá-quản trị công ty theo thông lệ tốt nhất”, *Tạp chí chứng khoán* (9).
42. Nguyễn Hoàng (2005), “Vì sao doanh nghiệp ngán thị trường chứng khoán”, <http://www.vneconomy.com>, ngày 9/7/2005.
43. Nguyễn Hoài (2005), “Luật doanh nghiệp thống nhất đang đi đúng hướng”, <http://www.vneconomy.com> ngày 21/03/2005
44. Việt Hoà (2006), “Hội đồng quản trị công ty Đai Sài Gòn kiện nhau”, <http://www.vnn.vn> ngày 12/6/2006
45. Reinier Kraakman (2002); *Các thể chế pháp lý và phát triển kinh tế*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.
46. Ninh Kiều (2004), “Ai là chủ thực sự của công ty cổ phần?”, <http://www.vneconomy.com> ngày 18/11/2004
47. Khoa Luật (2005), *Quản trị công ty-kinh nghiệm của Đức và Việt Nam*, Tài liệu Hội thảo khoa học tại Khoa Luật, ĐH Quốc gia Hà Nội.
48. Phong Lan (2006), “Cách nào để tránh xung đột với Hội đồng quản trị?”, <http://www.vneconomy.com> ngày 03/05/2006
49. Vũ Thị Liên (2005), “Quản trị công ty trong quá trình cổ phần hoá và sau cổ phần hóa”, *Tạp chí chứng khoán số* (3).
50. Ira M. Millstein (2003), *Quản trị công ty-Nâng cao năng lực cạnh tranh và tiếp cận nguồn vốn trên thị trường toàn cầu*, Báo cáo đệ trình lên OECD của nhóm tư vấn về quản trị công ty, NXB Giao thông vận tải.
51. IraM.Millstein (2005), “Đặt nền tảng cho tăng trưởng kinh tế”, *Tạp chí điện tử Bộ ngoại giao Mỹ* (2)
52. Robert A.G.Monks (2005), “Các cổ đông cần phải mạnh mẽ”, *Tạp chí điện tử của Bộ ngoại giao Hoa Kỳ* (2).
53. TS Phạm Duy Nghĩa (2004), *Chuyên khảo Luật Kinh tế*, NXB Đại học quốc gia Hà Nội.
54. TS. Phạm Duy Nghĩa (2005), *Quyền tài sản và cải cách kinh tế*, Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.

55. PGS.TS Phạm Duy Nghĩa (2005); *Quản trị công ty: một số kinh nghiệm quốc tế và thực tiễn Việt Nam*. (bài giảng lớp cao học IX)
56. Huy Nam (2006), *Luật chứng khoán: Xin dừng 10 phút..trước khi thông qua*; <http://www.vneconomy.com>, ngày 5/6/2006
57. Huy Nam (2004), *Hội nhập bắt đầu từ bên trong*, NXB Trẻ, Thành phố Hồ Chí Minh.
58. PGS.TS Nguyễn Như Phát (2002, *Luật Kinh tế Việt Nam*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
59. PGS.TS Nguyễn Như Phát (2005), *Cải cách pháp luật về doanh nghiệp ở Việt Nam hiện nay, Tham luận tại Hội thảo của Hội luật gia Việt Nam*.
60. Ngô Viễn Phú (2003), “Bàn về tính chất quyền cổ đông”, *Tạp chí nghiên cứu lập pháp* (12).
61. Phòng Công nghiệp thương mại Việt Nam (2005), “Quản trị doanh nghiệp tốt cơ sở cho sự phát triển bền vững”, *Bản tin môi trường kinh doanh* (13)
62. Phòng công nghiệp và thương mại Việt Nam (2005); Báo cáo đánh giá các điểm mạnh, điểm yếu của Luật doanh nghiệp-Kiến nghị giải pháp bổ sung sửa đổi. Hà Nội.
63. Hồng Phúc (2004), “Quản trị doanh nghiệp quá xa lạ với doanh nghiệp Việt Nam”, <http://www.vnn.vn> ngày 07/12/2004
64. Quỹ phát triển Mê Kông, *Đề nghị các thông lệ tốt trong quản trị doanh nghiệp ở Việt Nam*; <http://www.mekongcapital.com>.
65. Quỹ phát triển Mê Kông, *Hướng dẫn về tổ chức họp Hội đồng quản trị hoặc họp Đại hội đồng cổ đông tại Việt Nam*, <http://www.mekongcapital.com>.
66. Quỹ phát triển Mê Kông, *Giới thiệu về kiểm soát nội bộ*; <http://www.mekongcapital.com>.
67. E.Rock & M.Wachter (2005), *Những phát triển trong lý thuyết doanh nghiệp: các phương pháp hiện đại*; Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.
68. Nguyễn Hải Sản (2000), *Quản trị doanh nghiệp*, NXB Thống kê, Hà Nội.
69. TS Lê Xuân Sang (2005), *Các hạn chế đối với sự phát triển thị trường chứng khoán Việt Nam và các giải pháp chính sách*, Đề tài nghiên cứu cấp Bộ.
70. Nguyễn Xuân Thành (2005), *Lý thuyết uỷ quyền-tác nghiệp*, Chương trình giảng dạy kinh tế Fullbright, Thành phố Hồ Chí Minh.

71. Tạp chí điện tử của Bộ ngoại giao Hoa Kỳ, Các nguyên tắc cơ bản của OECD về quản trị công ty, 2/2005.
72. Nguyễn Thế Thọ (2005), “Luật chứng khoán và Luật Doanh nghiệp –Những khoảng mờ giao thoa và hướng hoàn thiện”, *Tạp chí chứng khoán số tháng (6)*.
73. TS Nguyễn Đình Tài (2003), *Những yếu tố bất lợi đối với môi trường kinh doanh của các doanh nghiệp dân doanh và một số đề xuất*, Tham luận tại Hội thảo “Phát triển kinh tế nhiều thành phần ở Việt Nam hiện nay, thực trạng và giải pháp”.
74. Tường Vi, “Cuộc trường chinh để tiến tới xã hội cổ đông”, <http://www.vir.com.vn>.
75. Nguyễn Thị Thu Vân (1996), *Một số vấn đề hoàn thiện pháp luật hiện hành về công ty*, Luận văn thạc sĩ luật học; Trường ĐH Luật Hà Nội.
76. Viện nghiên cứu quản lý kinh tế trung ương (1995), Báo cáo kết quả khảo sát về Luật công ty tại Cộng hoà Liên bang Đức và Liên minh Châu Âu.
77. John L. Ward (2005), “Quản trị doanh nghiệp gia đình”, *Tạp chí điện tử của Bộ ngoại giao Hoa Kỳ (2)*.
78. Hà Yên (2005), “Vi phạm tại công ty CP DVAU Du lịch Ba Đình”, <http://www.vnn.vn> ngày 6/10/2005